

Lausunto Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle koskien terveystodistuksen maksuvelvollisuutta

Aluehallitus 11.08.2025
4965/03.06.05/2025

Valmistelija

vs. HR-päällikkö Titta Turunen, puh. 040 567 9171,
titta.turunen@omahame.fi, hallintolakimies Valtteri Immonen, puh. 040 612 6239, valtteri.immonen@omahame.fi

Selostus

ALUEVALITUKSEN SISÄLTÖ JA VAATIMUKSET

Aluevalituksen tekijä vaatii, että hallinto-oikeus kumoaa Kanta-Hämeen hyvinvointialueen aluehallituksen päätöksen koskien terveystodistuksen hankkimiskustannusta. ■■■ vaatii, että hyvinvointialue veloitetaan korvaamaan hänelle terveystodistuksen hankkimiskulu 215,60 euroa viivästyskorkoineen 15.1.2025 lukien.

Lisäksi ■■■ vaatii, että Kanta-Hämeen hyvinvointialue veloitetaan korvaamaan ■■■ sen oikeudenkäyntikulut viivästyskorkoineen. Tähän mennessä oikeudenkäyntikulujen määrä on yhteensä 1 030 euroa (toimenpiteitä 760 euroa ja oikeudenkäyntimaksu 270 euroa).

PERUSTELUT

Sovellettavat lainkohdat

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (2003/304, ”viranhaltijalaki”) 7 § säättää, että ”Virkasuhteeseen ottamisen edellytyksenä on, että siihen otettava henkilö antaa viranomaisen pyynnöstä ottamisesta päättävälle viranomaiselle tehtävän hoidon terveydellisiä edellytyksiä koskevat tiedot sekä osallistuu lisäksi tarvittaessa asian selvittämiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Virkaan otettava henkilö voidaan velvoittaa esittämään huumausainetestistä koskeva todistus yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 7 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa virkaan nimittämisen edellytyksenä. Työnantajan määräämistä tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista välttämättömistä kustannuksista vastaa työnantaja. (13.8.2004/764)

Ottamisesta päättävä viranomainen voi perustellusta syystä päättää, ettei 1 momentissa tarkoitettua selvitystä vaadita.

Jollei terveydellisiä edellytyksiä koskevia tietoja ole käytettävissä virkasuhteeseen otettaessa, ottaminen on suoritettava ehdollisena. Ehdollisesti otetun viranhaltijan on esitettävä tiedot ottamisesta päättävän viranomaisen asettaman kohtuullisen määräajan kuluessa ottamista koskevan päätöksen tiedoksisaannista lukien. Jos tietoja ei esitetä määräajassa tai ottamisesta päättävä viranomainen ei tietojen johdosta katso voivansa vahvistaa ehdollisesti toimitettua ottamista, viranomainen toteaa päätöksellään ottamisen rauenneeksi. Muussa tapauksessa ottamisesta päättävä tai alempi täytäntöön paneva viranomainen päättää ottamisen vahvistamisesta.”

Työterveyshuoltolain (1383/2001) mukaan työnantajan on järjestettävä työnantajan kustannuksella työterveyshuolto (lain 4 §), ja työntekijällä on velvollisuus osallistua laissa tarkoitettuun terveystarkastukseen työhön sijoitettaessa (lain 13 §).

Työnantajalla on sairausvakuutuslain (1224/2004) 13 luvun 1 §:n nojalla oikeus saada korvausta työterveyshuoltolaissa työnantajan velvollisuudeksi säädetyn tai määrätyn työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuneista tarpeellisista ja kohtuullisista kustannuksista (korvausluokka I).

Tapahtumainkulku

■ on työskennellyt määräaikaisessa virkasuhteessa kotihoidon lähijohtajana. ■ on valittu samaan virkaan vakituisesti 1.1.2025 alkaen. Vakituisen virkavalinnan edellytyksenä on ollut sopiva terveydentila.

Työnantaja on edellyttänyt ■, että hän hankkii terveystodistuksen, josta ilmenee hänen sopivuutensa tähän työhön. ■ pyysi työnantajaa osoittamaan hänelle lääkärin, mutta vastauksena oli, että ■ tulee hankkia todistus itse. ■ toimitti työnantajalle Terveystalon terveystarkastustodistuksen, jossa todetaan hänen olevan sopiva virkaan. ■ maksoi tämän terveystodistuksen itse. Kustannus oli 215,60 euroa.

■ on useasti vaatinut, että työnantaja olisi vastannut tästä terveystarkastustodistuksen hankkimiskulusta ja korvannut käynnin hänelle. ■ katsoo, että välttämätön työhön liittyvä terveystarkastus on em. lakien perusteella työnantajan maksettava.

Oikeudellinen arvio

■ on ollut velvollinen osallistumaan työnantajan määräämään terveystarkastukseen, sillä ilman tätä hänen vakituinen virkavalintansa ei ole ollut mahdollinen. Kyseessä ei siten ole ollut vapaaehtoinen terveystarkastus, vaan viranhaltijalaissa tarkoitettu työnantajan määräämä tarkastus tai tutkimus. Työnantaja on viranhaltijalain 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla pyytänyt ■ terveystarkastukseen osallistumista.

■ katsoo, että viranhaltijalaissa on yksiselitteinen määräys, että tällaisista terveystarkastuksen kustannuksista vastaa työnantaja. Mikäli laissa olisi tarkoitettu säätää, että virkaan valittava vastaa jostain kustannuksista itse, olisi tästä nimenomainen säännös.

Myöskään hallituksen esitys viranhaltijalaiksi HE 196/2002 ei mahdollista työnantajan omaksumaa tulkintaa, jonka mukaan viranhaltija vastaisi pakollisesta työhöntuloon liittyvästä terveystarkastuksen kustannuksesta itse.

Hallituksen esityksessä viranhaltijalaiksi (HE 196/2002) viitataan valtion virkamieslain vastaavaan säännökseen. Valtion virkamiehet eivät kustanna terveystodistusta virkavalinnan yhteydessä itse. Hallituksen esityksen viittauksen perusteella on lainsäätäjän tarkoitus ollut säätää vastaava säännös myös kunnallisten viranhaltijoiden osalta. Tämäkin puoltaa sitä, että ilman eri määräystä, ei maksuvelvollisuus voi vastaavasta lainkohdasta langeta kunnissa viranhaltijalle ja valtiolla työnantajalle.

Hyvinvointialue on vedonnut päätöksessään Kunta- ja hyvinvointialueyönantajien KT:n ohjeeseen asiasta. KT:n ohje on vuoteen 2022 saakka ollut, että "Työnantaja vastaa terveydentilaa koskevan selvityksen hankkimisen kustannuksista." Tähän on 7.2.2022 julkaistu seuraavansisältöinen tarkennus: "Tarkennuksena tähän KT toteaa, että virkaan otettava henkilö vastaa itse niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat viranhaltijalain 7 §:ssä tarkoitettujen terveydellisiä edellytyksiä koskevien

tietojen antamisesta. Viranhaltijan tulee tarvittaessa osallistua viranhaltijalain 7 §:ssä tarkoitettuihin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Näistä tutkimuksista ja tarkastuksista aiheutuvista välttämättömistä kustannuksista vastaa työnantaja. Tarkennus ei ole järjestöjen kanssa yhteinen.”

KT:n ohje asiasta on muuttunut vuonna 2022 ilman, että lainkohtaan olisi tullut mitään muutosta. KT:n ohje ei ole muutenkaan lainkaan perusteltu. Ohjeessa toistetaan lainkohta, mutta ei perustella miksi siitä olisi tulkittavissa, että maksuvelvollisuus olisi viranhaltijalla. ■■■ katsoo, että tämä ei ole riittävä peruste velvoittaa viranhaltijaa maksamaan terveystarkastustodistusta itse. Tämä perustelumuoto ei myöskään täytä hyvän hallintotavan mukaista perusteluvelvollisuutta hyvinvointialueelta, sillä varsinainen peruste puuttuu tästä viitatusa KT:n ohjeesta.

Työnantajan tulkinta siitä, että virkaan valittava maksaa itse kustannuksen aiheuttaisi myös suuremmassa mittakaavassa huomattavia käytännön ongelmia. Työnhakijalla on usein vireillä useampia työnhakuprosesseja samanaikaisesti. Mikäli työnhakijan tulisi aina itse vastata terveystodistuksen maksuvelvollisuudesta itse, heräisi kysymys voiko samalla todistuksella hakea useampaa paikkaa, ja kuinka vanha terveystodistus kelpaa virkaan vahvistettaessa?

■■■ terveystodistuksen kustannus on ollut 215,60 euroa. Mikäli ■■■ olisi samalla kertaa hakenut esimerkiksi viittä eri virkaa, voisi hän tällä työnantajan tulkinnalla olla velvollinen hankkimaan kutakin virkaa varten erillisen todistuksen ja tällöin kustannus olisi merkittävä. Tämänkin takia on selvää, että mikäli virkaan valittavalla olisi tämä maksuvelvollisuus, olisi siitä säädettävä lailla.

■■■ myös huomauttaa, että yhtä lailla on selvää, että viranhakija ei itse maksa mahdollista työnantajan edellyttämää soveltuvuuskoea, jossa joku ulkopuolinen asiantuntija tekee arvion siitä, voisiko henkilö olla persoonansa puolesta soveltuva johonkin virkaan. Tällainen soveltuvuuskoe voi silti olla viran saamisen edellytyksenä.

Edelle kirjatulla perusteilla ■■■ katsoo, että sen vaatimus asiassa on perusteltu ja hyvinvointialueen tulee korvata terveystarkastustodistuksen hankkimiskulu korkoineen hänelle.

VASTINE ALUEVALITUKSEEN SAADUN LISÄAJAN PUITTEISSA (31.8.2025 MENNESSÄ)

Terveystilaa koskevaa selvityksen toimittamista virkavalintojen yhteydessä on käsitelty Kanta-Hämeen hyvinvointialueen pääluottamusdustajien kanssa Kanta-Hämeen hyvinvointialueen yhteistyötoimikunnassa 12.9.2024 (§ 48). Kanta-Hämeen hyvinvointialueella noudatetaan Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n 7.2.2022 antamaa ohjetta koskien tervetdentilaa koskevaa selvitystä.

Ohjeen mukaan virkaan otettava henkilö vastaa itse niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat viranhaltijalain 7 §:ssä tarkoitettujen tervetdentillisiä edellytyksiä koskevien tietojen antamisesta. KT on lisäksi ohjeistanut virkasuhdeoppaassaan, että virkaan saadaan ottaa vain henkilö, joka on lääkärintodistuksen tai työnantajan harkinnan mukaisen muun luotettavan selvityksen perusteella todettu tervetdentensä puolesta sopivaksi virkaan. Käytännössä tämä tarkoittaa lääkärintodistusta. Jollei selvitys tervetdentilasta ole käytettävissä virkaa täytettäessä, valinta on

suoritettava ehdollisena. Valinnan vahvistaminen ratkaistaan vasta sitten, kun selvitys on esitetty. Virkaan ehdollisesti valitun on esitettävä selvitys terveydentilastaan ottamisesta päättävän viranomaisen asettamassa kohtuullisessa määräajassa ottamista koskevan päätöksen tiedoksisaannista lukien.

Kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijaa koskevan lain (304/2003) mukaan työnantaja vastaa työnantajan määräämistä tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista välttämättömistä kustannuksista. Terveydentilaa koskeva selvitys on viranhaltijalain mukainen edellytys virkasuhteeseen ottamiselle, eikä näin ollen työnantajan määräämä tarkastus tai tutkimus. Terveydentilaa koskevan selvityksen lisäksi virkaan ehdollisesti valittu voidaan tarvittaessa velvoittaa lisätutkimuksiin työnantajan kustannuksella.

Mikäli työnantaja määräisi viranhaltijaa osallistumaan erikseen muihin tutkimuksiin tai tarkastuksiin, kuten huumausainetestiin tai työhöntulotarkastukseen, vastaisi työnantaja viranhaltijalain mukaisesti näistä kustannuksista. Kanta-Hämeen hyvinvointialueen työterveyshuollon sopimuksessa ja toimintasuunnitelmassa terveystarkastukset toteutuvat erityinen sairastumisen vaaran tehtävissä (ESV) ja terveydellisiä vaatimuksia sisältävissä tehtävissä, mitä määrittää valtioneuvoston asetus terveystarkastusten järjestämisestä (VnA 1485/2001) ja Työterveyshuoltolaki (13§ 1383/2001). Terveystarkastuksissa arvioidaan työkykyä, työstä johtuvia terveysvaikutuksia, kuntoutustarvetta, arvioidaan ja tuetaan työkykyä, edistetään terveyttä, annetaan tietoa työn riskeiltä suojautumiseksi ja kerätään tietoa työstä. Terveydentilan sekä työ- ja toimintakyvyn selvittämiseen käytetään muun muassa laboratoriotutkimuksia, kyselyjä ja muita ammattilaisen suorittamia toimenpiteitä.

Aluevalituksen perusteluissa esitetty näkemys siitä, mikäli henkilö hakisi viittä virkaa, olisi hän velvollinen hankkimaan viisi terveystodistusta, on harhaan johtava. Viranhaltijalain mukainen terveydentilaa koskeva selvitys pyydetään ainoastaan häneltä, joka on virkaan valittu ja joka on ilmoittanut ottavansa kyseisen viran vastaan. Käytännössä henkilö hakee terveydentilaa koskevan selvityksen ainoastaan kerran sitä virkaa varten, jonka on ilmoittanut ottavansa vastaan, eikä viittä haettua virkaa varten.

Aluevalituksessa esitetty vertaus soveltuvuusarviointiin on epärelevantti, koska soveltuvuusarviointi on rekrytoivan työnantajan harkitsema toimenpide, jota voidaan käyttää virantäytön prosessin yhteydessä antamaan lisätietoja kärkihakijoista. Kyseessä on työnantajan harkinnanvaraisesti käyttämä toimenpide, josta ei ole säädetty viranhaltijalaissa, ja joka ei täten ole verrattavissa terveydentilaa koskevaan selvitykseen millään tavalla.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueella on noudatettu Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n ohjeistusta kaikkien virkaan valittujen osalta, eli kukin virkaan otettu henkilö on vastannut itse terveydentilan selvityksen kustannuksista. Mikäli Kanta-Hämeen hyvinvointialue korvaisi terveydentilaa koskevan selvityksen hankkimiskulun, yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta vastaavat kulut tulisi korvata kaikille rekrytoituille viranhaltijoille. Vuonna 2024 Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle on rekrytoitu 254 viranhaltijaa vakituisen virkasuhteeseen. Tänä vuonna 2025 vakituisen virkasuhteeseen on rekrytoitu heinäkuun loppuun mennessä 120 viranhaltijaa.

Lainsäädäntö

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (11.4.2003/304)
Hallintosääntö 53 § Viranhaltijan työ- ja toimintakyvyn selvittäminen

Yhteenveto

Hyvinvointialue on menetellyt asiassa lainsäädännön, hallintosäännön ja Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n ohjeiden mukaisesti.

Asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, joiden perusteella aluevalituksen kohteena oleva päätös tulisi kumota.

Hyvinvointialuejohtajan päätösesitys

Aluehallitus päättää

1. antaa hallinto-oikeudelle yllä olevan vastineen ja pyytää valituksen hylkäämistä sekä
2. tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta kokouksessa.

Päätös

Täytäntöönpano

Päätösote / Hämeenlinnan hallinto-oikeus, vs. HR-päällikkö Titta Turunen

Muutoksenhaku

Ei muutoksenhakuoikeutta